

Perspective asupra securității

Mr.lect.univ.dr. Moldovan Dorinel-Ioan

Departamentul Regional de Studii pentru Managementul Resurselor de Apărare, Brașov

Abstract:

The present paper intends to present several perspectives on security, accepted as the main features for the existence of a state. The elasticity and ambiguity of the concept is raising from the meanings it acquires with different authors, due to the complexity of the international and domestic environment.

Conceptul de securitate

Conceptul de securitate cunoaște multe definiții și abordări. Una dintre cele mai complexe aparține lui Michael N. Loow. Pe baza conceptului elaborat de acesta, conform căreia securitatea națională conține două dimensiuni: politica de apărare tradițională a unei națiuni și acțiunile nemilitare ale statului pentru asigurarea supraviețuirii întregii sale capacități ca entitate politică în vederea exercitării influenței și îndeplinirii obiectivelor sale interne și externe, Barry Buzan (*People, States and Fear. The National Security Problem in International Relations*, 1983) aduce lămurii definiției inițiale: securitatea națională este o problemă de natură politică, strategia de securitate fiind o construcție a puterii politice, iar securitatea se bazează pe cinci componente principale: politică, militară, economică, socială și a mediului ambiant.^[1]

Acestea se pliază peste rădăcina comună a intereselor din viitoarele strategii de securitate care trebuie apărute: democrație, drepturile omului, economia de piață și ecosistemul regional și planetar, alături de cele ale identității naționale ale statelor din spațiul euroatlantic.[²]

Din perspectiva unificării europene (întemeiată pe doctrina drepturilor și libertăților fundamentale ale individului) care necesită armonizarea principiului autoguvernării statelor cu *“paradigma unul împreună cu celălalt, care sudează principiul național cu principiul securității proprii prin securitatea celuilalt, ceea ce înseamnă acomodări reciproce și până la urmă împărțirea de valori și reguli în comun”*[³], aceasta devine sursa generatoare de noi provocări dar și oportunități.

Securitatea națională este apanajul statului, acesta proiectând-o și promovând-o prin politica de securitate, ca parte a politicii generale pe care o desfășoară pe plan intern și extern. Derivând din latinescul *“securitas-securitatis”*, securitatea desemnează o stare de calm, pace, lipsă de primejdie, ea putând fi definită - alături de accepțiunile pe care le-am prezentat anterior – ca o stare necesară unei persoane, unui grup de persoane, unui stat, unor grupuri de state pentru ca acestea să poată acționa neîngrădit în vederea promovării propriilor interese, în condițiile respectării normelor și intereselor general acceptate, adoptate și recunoscute pe plan internațional. Manifestându-se în toate domeniile de activitate: politic, economico-financiar, demografic, cultural, social, ecologic, informațional și la toate nivelurile de existență – individual, de grup, național, zonal, continental și mondial, securitatea națională reprezintă starea în care trebuie să se găsească statul român pentru a putea să se dezvolte liber și să acționeze neîngrădit pentru promovarea intereselor fundamentale ale unui stat.[⁴]

Pentru Samuel P. Huntington[⁵] politica de securitate națională are ca scop îmbunătățirea siguranței instituțiilor sociale, economice și politice ale națiunii împotriva amenințărilor care provin de la alte state independente. Politica de securitate militară reprezintă un program al activităților care trebuie să minimizeze și/sau să neutralizeze orice atac armat din afara granițelor instituționale; aceasta, împreună cu politica de securitate internă - destinată pentru înlăturarea subversiunii la adresa statului produsă de forțe din interiorul granițelor - și politica de securitate situațională - care cuprinde măsurile de prevedere și de înlăturare a efectelor nocive din domeniile: economic, social, demografic și politic care pot afecta în timp integritatea statului - sunt forme ale politicii de securitate națională. Pe lângă cele trei forme, politica de securitate națională cuprinde și două nivele: operațional - măsurile imediate care se iau pentru prevenirea amenințării la adresa securității; instituțional - modul în care este formulată și executată politica la nivel operațional.

Perspectivă asupra securității

Reprezentând prima condiție pentru geneza și devenirea unui stat, organizație, grup de oameni sau individ, conceptul de securitate trebuie abordat în perspectiva post Război Rece.

Un punct de plecare în acest sens este oferit de Mary Kaldor^[6], care îl definește în contextul legitimității pe care cetățenii o conferă conducătorilor pentru crearea cadrului legal necesar dezvoltării instituțiilor politice. Sensul restrâns al definirii securității se referă la controlul violenței organizate ce cuprinde ambele dimensiuni, individuală și statală. De aceea există relații și interdependențe între diferitele tipuri de guvernare, surse de legitimitate și modalități de asigurare a securității.

Tabelul 1 – Relațiile dintre tipurile de guvernare, instituțiile politice, sursele de legitimitate și modalitățile de realizare a securității

<i>Tipul de guvernare</i>	<i>Instituții politice</i>	<i>Surse de legitimitate</i>	<i>Modele de securitate</i>
Sisteme statale States System	State națiuni Nation-states	Patriotism	Apărare externă Pacificare internă External defense; internal pacification
Război Rece Cold War	State națiuni; blocuri; instituții transnaționale Nation-states; blocs; transnational institutions	Ideologie, libertate sau socialism Ideology; freedom or socialism	Descurajare; coeziune de bloc Deterrence; block cohesion
Ciocnirea civilizațiilor Clash of Civilizations	State națiuni Nation-states; Blocuri civilizaționale civilizational blocs	Identitate culturală Cultural identity	Apărare civilizațională acasă și peste hotare Civilizational defense at home and abroad
Anarhie în devenire Coming Anarchy	Autoritate grupată Pockets of authority	Foarte puțină Very few	Violență atotcuprinzătoare Pervasive violence
Guvernare umană Human Governance	Instituții transnaționale Transnational institutions; State națiuni nation-states; Guvernare locală local government	Valori umane Human values	Securitate civică globală; eliminarea războiului dintre state; intervenții pacificatoare Global civic security; elimination of interstate war; peace intervention

Se poate observa că ultimele trei rânduri sunt dezvoltate pe baza analizei a trei paradigme de securitate: Samuel Huntington – *Ciocnirea civilizațiilor* (*The Clash of Civilizations*); Robert Kaplan – *Limitele pământului* (*The Ends of the Earth*) și Richard Falk – *Despre guvernarea umană: spre o nouă politică globală* (*On Human Governance: Toward a New Global Politics*).

Din fericire, predicțiile acestor paradigme continuă să fie mai puțin exacte decât și-au închipuit autorii acestora. Chiar dacă unele aspecte ale scenariilor par

a fi corecte, realitatea curentă este mult mai complexă decât viziunile asupra securității globale.

The Greenwood Encyclopedia of International Relations^[7] arată că alianțele, serviciul militar obligatoriu, angajamentele internaționale cheltuielile militare, politicile de achiziții și doctrinele strategice sunt componentele securității naționale. În completarea acestora există și importante elemente non-militare ce sunt legate de capacitatea economică a unei puteri naționale cum ar fi: competitivitatea, deficitele (bugetar, comercial, de cont curent etc.) și productivitatea. Din perspectiva acestei Enciclopedii, securitatea națională se realizează într-un mediu internațional de securitate unde sunt implicate aspecte ale balanței de puteri, alianțelor, securității colective și multilaterale, sfere de influență și altele.

Chiar dacă este un concept crucial pentru înțelegerea politicii internaționale, securitatea este ambiguă și elastică în același timp în interpretare deoarece înțelesul ei provine din etimologie: a fi liber și ferit de amenințare, anxietate sau pericol. Desigur, această lipsă a amenințării și pericolului se referă atât la state cât și la cetățeni, deoarece aceștia se simt în siguranță când nu sunt amenințați nici de actori statali dar nici de cei nestatali.^[8] Această abordare reprezintă o stare subiectivă, descriind doar sentimentul uman, securitatea fiind mai degrabă legată de percepția umană asupra poziției și situației în mediul înconjurător, deoarece: „*Securitatea cuiva poate fi foarte bine insecuritatea altcuiva*” - “*One person’s security can well be another’s insecurity*”.^[9] Întrebarea care apare este următoarea: este această poziție justificată? Din perspectiva autorului citat situația individului poate fi regăsită la nivelul statelor, deoarece într-un fel sau altul, de-a lungul istoriei, comportamentele statelor a fost justificate în numele securității.^[10]

De-a lungul timpului dimensiunea militară a fost prima și cea mai utilizată de către state pentru a face față amenințărilor. Pe de altă parte, există și alte elemente ale societății care influențează sfera militară sau comportamentul militar cum ar fi: bunăstarea economică, cultura și civilizația, calitatea conducătorilor politici, coeziunea politică, motivația cetățenilor și atitudinea lor față de aspectele securității naționale, relațiile civil-militari, accesul la hrană și la materiile prime, și altele. De aceea, cele două elemente, militar și non-militar sunt percepțiile subiective care fac conceptul de securitate să fie ambiguu și dificil de definit.

Noi provocări

După sfârșitul Războiului Rece și colapsul blocului comunist, au apărut alte două aspecte ale securității. Într-o lume fără un guvern sau o instituție

supranațională care să guverneze și să asigure respectul legii internaționale în condițiile în care balanța puterilor a dispărut, cine este în stare sau în măsură să își asigure un astfel de rol? Cele mai frecvente dezbateri și dispute au fost și sunt legate de rolurile pe care le joacă ONU și SUA pe plan mondial. Sunt SUA un lider sau un manager în domeniul relațiilor internaționale? Este acest stat să guverneze și să conducă de unul singur sau are nevoie și de colaborarea și cooperarea celorlalți? Ce fel de stil de conducere intenționează USA să aplice din continuumul autoritar – participativ, prin forță sau prin persuasiune? Ce fel de putere vor să utilizeze: hard sau soft?

Acestea sunt câteva din întrebările care au apărut și ale căror ecouri se regăsesc și în protecția mediului întrucât acesta este un domeniu în continuă creștere de importanță. Mediul înconjurător aparține tuturor națiunilor iar degradarea lui depășește frontierele convenționale, fapt ce demonstrează necesitatea cooperării și colaborării mai degrabă decât a competiției.

Toate elementele de mai sus constituie tabloul general al securității naționale. Cantitatea și calitatea componentelor, precum și calitatea relațiilor care se stabilesc între acestea vor determina nivelul de securitate pe care o țară îl poate atinge.

De aceea, securitatea națională a României se află în continuă interdependență cu securitatea regională, europeană și globală; asigurarea acesteia se realizează în cadrul unui sistem colectiv de securitate – care cuprinde principiile, normele și instituțiile prin care se impune și se menține securitatea colectivă a statelor participante la acest sistem; principalele organisme de securitate europene și mondiale, la care și România este parte sau colaboratoare sunt: O.N.U. (Organizația Națiunilor Unite), O.S.C.E. (Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa), U.E. (Uniunea Europeană), C.E. (Consiliul Europei), N.A.T.O. (Organizația Atlanticului de Nord), Inițiativa de Cooperare în Sud-Estul Europei (S.E.C.I. – South-East European Cooperation Initiative), Cooperarea Economică la Marea Neagră (Black Sea Economic Cooperation) s.a.. În plan național conducerea în domeniul securității naționale se realizează de către: Parlamentul României, Președintele României, Guvernul României, Consiliul Suprem de Apărare a Țării, organele administrației publice centrale cu atribuții în domeniul securității naționale.¹¹

Note bibliografice

-
- ¹ Apud Barry Buzan - *People, States and Fear. The National Security Problem in International Relations*, Wheatshef Books, London – U.K., 1983 în Mihai Mătieș – *Noile politici de securitate națională în spațiul Euro-Atlantic la începutul secolului XXI în Securitate națională, politică de apărare și istorie militară în România la sfârșit de mileniu*, Institutul pentru Studii politice de Apărare și Istorie Militară, București, 2000, pag.63-72;
- ² Mihai Mătieș – loc. cit., pag.71;
- ³ Andrei Marga – *Filosofia unificării europene*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1995, pag.171-172;
- ⁴ Aron Liviu Deac, Ion Irimia - *Securitate și apărare națională. Culegere de lecții*” Ed. Academiei de Înalte Studii Militare, 1999, p.7;
- ⁵ Samuel P. Huntington - *Securitatea națională și relațiile civil-militare în Armata și Societatea*, Editura INFO-TEAM, 1998, pag.312-355, traducere de Marian Zulean după S. P. Huntington - *Introduction: National Security and Civil-Military Relations și Power, Professionalism and Ideology: Civil-Military Relations in Theory* în *The Soldier and The State, The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, Vintage Books, New York, 1957, pag.1-3, 80-97;
- ⁶ Mary Kaldor – *Governance, Legitimacy, and Security: Three Scenarios for the Twenty-First Century* in Wapner, Paul, Ruiz, Lester Edwin (eds.) – *Principled World Politics, The Challenge of Normative International Relations*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2000;
- ⁷ Cathal J. Nolan (ed.) - *The Greenwood Encyclopedia of International Relations*, Greenwood Publishing, London 2002;
- ⁸ Robert J. Art – *Security* in Joel Kriegel (Ed. in Chief) – *The Oxford Companion to Politics of the World*, 2nd Edition, Oxford University Press, 2001, p.757-759;
- ⁹ Robert J. Art – *Ibidem*;
- ¹⁰ Robert J. Art – *Ibidem*;
- ¹¹ *Ibidem*, p.8-9.